

Hanna Pook

Tartu ülikooli eesti ja soome-ugri
keeleteaduse magistrant

Kommunitseerima ja kommunikeerima

Maire Raadik (2016) on arvanud, et pideva kommunikeerimise asemel võiksid eestlased hoopis omavahel suhelda, asja sisust rääkida või millestki teada anda. Siiski kommunikeerumise populaarsus ainult kasvab, samal ajal kui ÕSi kohaselt on endiselt õige vaid kommunitseeruda. Kas kõige selle kommunikeerimise-tseerimise keskel on lõpuks ka selge, millest räägitakse?

Artiklis on analüüsitud verbide *kommunikeerima* ja *kommunitseerima* kasutust veebitekstides eesmärgiga selgitada välja, millised on mõlema sõna võimalikud tähendusvariandid ja mis määral neid tekstides kasutatakse.

Maire Raadiku (2016) järgi on sõna *kommunikeerima* eesti keelde laenatud inglise keelest (ingl *communicate*), kusjuures inglise keelde on see sõna laenatud ladina keelest (lad *commūnicāre*). Seetõttu ongi tekkinud ka eesti keelde kaks eri laensõnakuju, kuna nendes keeltes hääldatakse seda verbi erinevalt. Eesti võõrsõnavara on üldiselt püütud korraldada põhimõttel, et sõnu laenatakse algkeelest ja mitte vahendajakeelest. Selle loogika järgi peaks olema korrektne laensõnakuju *kommunitseerima* (sarnaselt teiste *tseerima*-lõpuliste tegusõnadega, nagu *komplitseerima* või *provotseerima*, mis on ladina keeles vastavalt *complicāre* ja *provocāre*).

Ka Erich Raiet (1966: 116, 126) leiab oma väitekirjas, et ladina verbi lõpu *-cāre* puhul on eestikeelseks vasteks alati verbilõpp *-tseerima*. Samas väidab ta kokkuvõtlikult, et kui kahe vahendajakeele (milleks Raieti töös on küll saksa ja vene keel) esinemus erineb ladina keele omast, siis järgib eesti keel vahendajakeeli, kui aga ladina esinemusest erineb vaid üks

vahendajakeel, siis on eesti keeles tavaliselt (kuid mitte alati) kasutusel ladina keelele lähedane kuju. Seega ei pruugi tegelikus keelekasutuses alati kehtida reegel, et laenamisel toetutakse just kõige vanemale etümololoogilisele allikale (vt ka Raiet 1963).

„Eesti õigekeelsussõnaraamatus” on samuti õige variandina välja toodud verbikuju *kommunitseeruma*, mille tähendus on seal ’suhtlema, ühendust pidama’ (ÕS 2013). Raadiku (2016) arvates on see jäänud siiski vaid sõnastikusõnaks. Sõna *kommunikeerima* ÕSi järgi kasutada ei soovitata, selle asemel peetakse paremaks tähenduselt sobivaid omasõnu *edastama* või *teatama* (ÕS 2013).

Lisaks ÕSile esinevad need verbid ka „Ametniku soovitusõnastikus” (AMSS 2013). Seal on kirja pandud vaid soovitused, mida *kommunikeerima* asemel kasutada:

1. *kommunitseeruma, suhtlema, ühendust pidama;*
2. *edastama, teavitama, teatama.*

Sõna *kommunitseerima* asemel on sõnastikus soovitatud kasutada sõnu *teatama, teavitama, kommunitseeruma, suhtlema, väljendama*. Sõnal *kommunitseeruma* on sõnastikus antud sama tähendus nagu ÕSis: ’suhtlema, ühendust pidama’ (AMSS 2013).

Raadik (2016) arvab, et võõrsõnu *kommunikeerima* ja *kommunitseerima* ei tasuks üldse kasutada, kui keeles on olemas sobivad omasõnad, ja soovitab nende asemel kasutada nt *rääkima, teatama, teada andma, suhtlema*. Omasõnade kasutamine toob tema arvates selgesti välja ka nende mõistete sisulised erinevused, mis muidu käiks kõik ühe võõrsõna alla.

Materjal ja meetod

Uurimuse andmestik on saadud korpusest etTenTen, mis on internetist alla laetud eestikeelsete veebilehtede korpus (etTenTen 2013).

Sõna *kommunikeerima* eri vorme esineb korpuses 229 korral. Sõnal *kommunitseerima* on korpuses aga ainult kuus vastet, millest võib juba järeldada, et kuigi keelekorraldajate soovitude järgi on variant *kommunitseerima* korrektne, on verbi *kommunikeerima* kasutus siiski palju sagedasem. Selleks et kahe verbivariandi tähendusi oleks võimalik võrrelda, on Google'i otsingumootori abil verbi *kommunitseerima* kasutuse

kohta näitelauseid juurde otsitud. Selliselt on verbile *kommunitseerima* lõpuks kokku saadud 47 näitelauseid.

Lausete analüüsiks on uuritavate verbide tähendused kõigepealt jagatud neljaks tähendusrühmaks:

- 1) teavitama, teada andma, teatama;
- 2) suhtlema, ühendust pidama;
- 3) väljendama;
- 4) edastama, edasi andma, vahendama.

Igas näitelauseis esinevale verbivormile on püütud leida nende nelja tähenduse hulgast täpsem. Siinkohal tuleb rõhutada, et sõnade tähenduse määramine on paratamatult subjektiivne, eriti kuna valitud alltähenduste sisulised erinevused on mõnel juhul üpris väikesed. Olukordades, kus verbil võiks mingis kontekstis olla rohkem kui üks alltähendus, on autor valinud enda arvates kõige sobivama.

Kommunitseerima

Kõige sagedamini kasutatakse verbi *kommunitseerima* tähenduses 'suhtlema, ühendust pidama' (45% kõikidest lausetest) rektsioonita (näide 1) või kujul *kommunitseerima kellega?* (näide 2).

- (1) **Kommunitseerida** oli peaaegu võimatu, kuigi räägin vabalt inglise, saksa ja vene keelt.
- (2) ja jälle pole mitu päeva *sinuga* **kommunitseerinud**, oehh...aga vähemalt sa blogisid...

21% lausetes kasutatakse verbi tähenduses 'edastama, edasi andma, vahendama' kujul *kommunitseerima mida?* (näide 3) või *kommunitseerima mida kellele?* (näide 4).

- (3) Meediakirjaoskust on defineeritud kui oskust hankida, hinnata, analüüsida ja **kommunitseerida** *sõnumeid* erinevatel viisidel.
- (4) Ennekõike kunstnik loob oma maailma ja alles siis **kommunitseerib** *seda teistele*.

Andmestikust tuleb välja ka veel verbi *kommunitseerima* viies alatähendus – 'armulaua käima' (19% lausetest, näited 5–6). See verbivariant on ilmselt tuletatud sõnast *kommunioon* 'armulaud'. Verbi *kommunikeerima* puhul sellist tähendust ei esine.

- (5) Sel viisil sai pühak imelisel viisil enne surma **kommunitseerida**.
- (6) Sa pead vähemalt üks kord aastas pihil käima ja vähemalt Ülestõusmispühade ajal oma koguduses **kommunitseerima**.

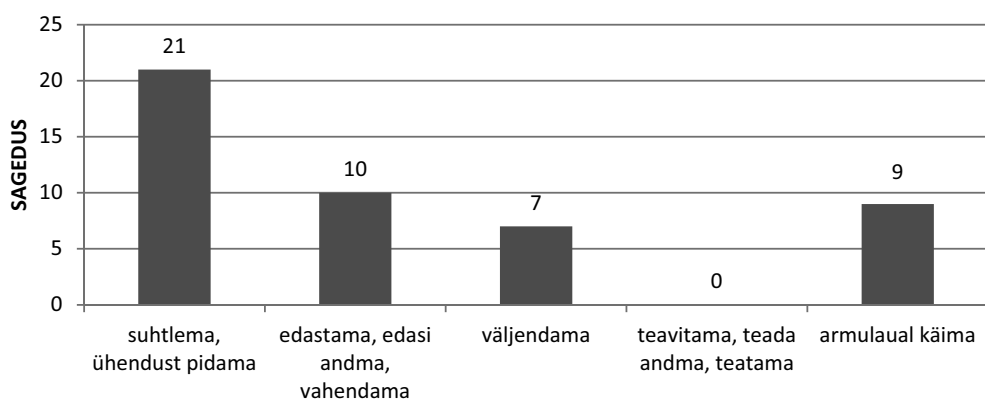
15% lausetes on verbi *kommunitseerima* kasutatud tähenduses 'väljendama' kujul *kommunitseerima keda/mida?* (näited 7–8).

- (7) Kuidas meil õnnestub **kommunitseerida ideid ja mõtteid** kasutades keelt ja teisi sümbolite süsteeme?
- (8) Selekteerimisprotsessis püüab auditooriumiteadlik autor *end kommunitseerida* selliselt, et keskmine vastuvõtja kohtuks omaenda ootuste, eelistuste, arusaamadega jne.

Kuigi nii ÕSis kui ka AMSSis on verbile toodud tähenduseks ka 'teavitama, teada andma, teatama', siis analüüsitud andmestikus sellises tähenduses verbi *kommunitseerima* ei kasutata. Ainuke näide sellise tähenduse kasutuse kohta ongi toodud AMSSis märksõna *kommunitseerima* all (AMSS 2013, näide 9). Kuna siinse töö andmestikku on koondatud kõik veebilehtedelt leitud *kommunitseerima* verbivormid, siis on võimalik, et see tähendus on pigem konstrueeritud ja mitte tegelikus kasutuses.

- (9) Sündmustest **kommunitseerima**.

Kõikide *kommunitseerima* tähenduste sagedused on näha ka joonisel 1. Kõige sagedamini on verbil puhul kasutatud tähendust 'suhtlema, ühendust pidama', kuid esinevad ka teised tähendused.

Joonis 1. Verbi *kommunitseerima* tähenduste sagedused.

Kommunikeerima

Verbi *kommunikeerima* puhul on kõige sagedasemaks tähenduseks 'edastama, edasi andma, vahendama', mida on kasutatud lausa 59% lausetes. Peamiselt esineb see tähendus kujul *kommunikeerima mida?* (näide 10) või *kommunikeerima mida kellele/kuhu?* (näited 11–12). Üksikutel juhtudel esineb ka rektsioon kujul *kommunikeerima mille kellele?* (näide 13), *kommunikeerima mis?* (näide 14) või *kommunikeerima mis kellele?* (näide 15).

- (10) ja kui nad kõik **kommunikeeriks** seda siis ehk olekski väike buzz ja marketing.
- (11) Meil oli aga au seda *eksklusiivset üritust avalikkusele* **kommunikeerida**.
- (12) *Väljapoole* on meil mõtet *midagi* **kommunikeerida** ainult siis kui suudame tekitada ühisrinde – et teeme siin asju koos.
- (13) See ei pruugi olla pikas plaanis vale, küsimus on, kas nad **kommunikeerivad** sel korral *selle muutuse oma valijaile* ära.
- (14) Kuna järelmaksuga ostmine on reeglina palju kallim ning sellega koormab tarbija ennast sageli mitmeaastase lepinguga, siis juhib Tarbijakaitseamet ettevõtjate tähelepanu vajadusele **kommunikeerida lõpphind** ka järelmaksuga müüdavate kaupade reklaamimisel.
- (15) Oluline on *kogu muudatus* aga hoolikalt ja aegsasti ette planeerida, *töötajatele* piisavalt **kommunikeerida** ja anda aega kõigile mõttega harjumiseks.

26% lausetest on verb kasutusel tähenduses 'väljendama' kujul *kommunikeerima mida?* (näide 16) või *kommunikeerima mida kellele/kuhu?* (näide 17). Ühel juhul esineb ka konstruktsioon *kommunikeerima mis?* (näide 18) ja *kommunikeerima mis kellele?* (näide 19).

- (16) Pane üles pildid mis on siirad, ausad ja **kommunikeerivad** just *seda*, milline sa päriselt oled.
- (17) Kuidas siis **kommunikeerida** *sellele mehele*, et ka sinu arvates on kohtingud oma aja ära elanud?
- (18) Kokkuvõttes tekib meie suhtes ikkagi müüt, kuid see müüt on selline, mille puhul kommunikatiivne tasand ja tegelik tasand on minu jaoks piisavalt kooskõlas ning mida on odav üleval hoida (*asjad*, mis vastavad tegelikkusele, on odavamad **kommunikeerida**).

(19) Ja Teil meedias on **kommunikeerida** selle mõiste lahtiseletatavus meie juntsudele nõnda, et teadmiste omandamise koht tsirkuseks ei kujundataks.

Tähenduses 'suhtlema, ühendust pidama' esineb verb 14% lausetes ja seda kasutatakse objektita (näide 20) või kujul *kommunikeerima kellega?* (näide 21).

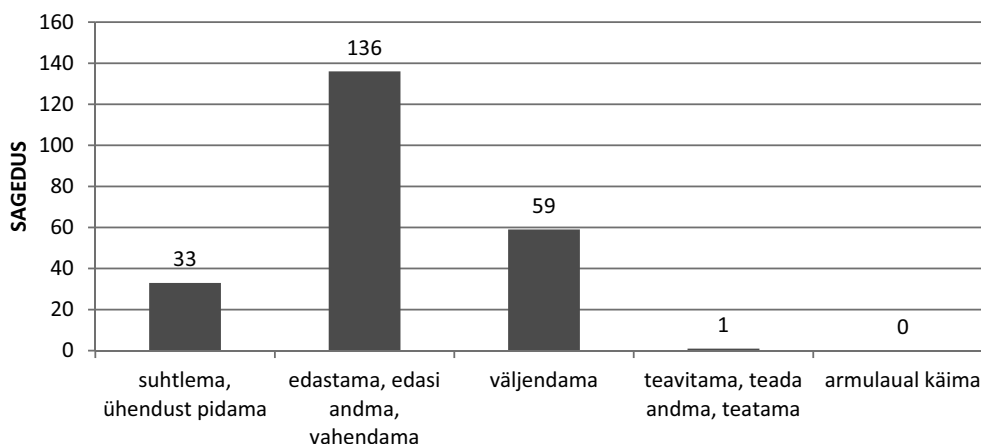
(20) Järgmiseks tegelased, kes ei suutnud omavahel **kommunikeerida** ja jooksutasid meid ühest kohast teise.

(21) Tallinn on lauluväljakule teinud opereeriva aktsiaseltsi, mille *juhiga* on mul pärast tänavust suve väga raske **kommunikeerida**.

Selle verbi puhul leidub andmestikus ka üks kord tähendus 'teavitama, teada andma, teatama', rektsioonistruktuuriga *kommunikeerima keda millest?* (näide 22). Kuigi selle näitelause puhul on valitud võimalike tähenduste hulgast sobivaim, siis tegelikult ei ole ükski analüüsis kasutatavatest tähendusvariantidest sellesse lausesse päris õige, sobiks pigem tähendus 'hoiatama'. Ilmselt on siin tegu erandliku kasutusega ja tegelikult tähendust 'teada andma' verbil ei esine.

(22) Samuti hakkame tegelema ennetustegevusega noorte seas, et **kommunikeerida** neid terviseohtude eest.

Verbi *kommunikeerima* tähenduste sagedused on kirjeldatud joonisel 2. Kõige sagedamini on verbil tähendus 'edastama, edasi andma, vahendama', kuid tihti esineb ka tähendus 'väljendama'.

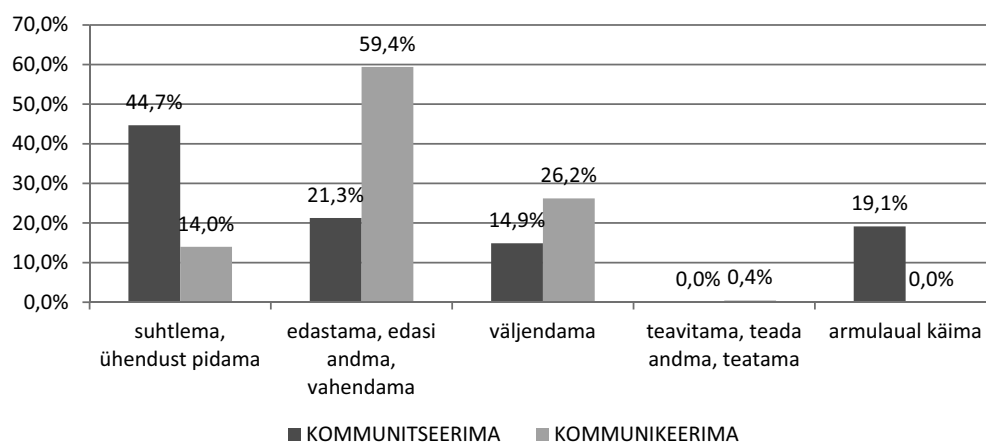

Joonis 2. Verbi *kommunikeerima* tähenduste sagedused.

Huvitava nähtusena esineb andmestikus selliseid lauseid, kus sõna *kommunikeerima* sisuline tähendus on justkui ununenud – kui nendes lausetes asendada võõrsõna omasõnaga, tekib ilmselge tähenduse liiasus, nt 'edasi edastama', 'edasi edasi andma' (näited 23–24) või 'suhtlema ja suhtlema' (näide 25).

- (23) kanded logis on ebaselged, sisaldavad lühendeid, mis ei **kommunikeeri edasi** oma tähendust.
- (24) See **kommunikeerib** kliendile *edasi* kõik need asjad, mis olid eelpool kirjas.
- (25) President võib *suhelda* ja **kommunikeerida**, oma arvamust avaldada valitsusele mõnel muul viisil kui kantseleist ja kõnega.

Joonisel 3 on esitatud verbide *kommunitseerima* ja *kommunikeerima* tähenduste sageduste osakaal koos. Verbi *kommunitseerima* puhul on sagedaseim tähendus 'suhtlema, ühendust pidama', verbi *kommunikeerima* korral tähendus 'edastama, edasi andma, vahendama'. Samas on *kommunitseerima* tähenduste osakaal jaotunud ühtlasemalt, *kommunikeerima* verbil domineerib pigem üks tähendusvariant.

Joonis 3. Verbide *kommunitseerima* ja *kommunikeerima* tähenduste sageduste osakaal.

Lõpetuseks

Selgub, et verbi *kommunitseerima* kasutatakse veebitekstides peamiselt tähenduses 'suhtlema, ühendust pidama' ning verbi *kommunikeerima* pigem tähenduses 'edastama, edasi andma, vahendama'. Samas kasutatakse

mõlemat sõna ka täpselt samas tähenduses (v.a 'armulaua käima', mis on ainult verbi *kommunitseerima* tähenduseks), seega on neid kaht verbi-varianti võimalik teineteisega üldiselt asendada.

Hoolimata sellest, et ÕSi järgi on just *kommunitseerima* korrektne verbivariant, on selle variandi näidete vähesusest võimalik järeldada, et keelekasutajate seas ei ole see siiski nii populaarne kui *kommunikeerima*. Ilmselt on inglise keele mõju olnud märksa suurem kui ladina keele mõju enam kunagi olla saaks ja ka varem ladina keele põhjal eesti keelde laenatud verbid pole piisavalt mõjuvaks eeskujuks, et *kommunikeerima* verbi kasutust vähendada.

Viidatud kirjandus

AMSS 2013 = Ametniku soovitussonastik 2013. Toim ja koost Tiina Paet, Tuuli Rehemaa, Argo Mund. Tallinn: Eesti Keele Instituut.

etTenTen. <http://www2.keelev.ee/dict/corpus/ettenten/about.html>. Kasutatud 08.04.2017.

Raadik, Maire 2016. Kommunikeerimise kunst. – Postimees. Arvamus. 24. sept; <http://arvamus.postimees.ee/3846021/>. Kasutatud 02.04.2017.

Raiet, Erich 1963. Prantsuse päritoluga võõrsõnadest eesti keeles. – Emakeele Seltsi Aastaraamat IX. Tallinn: Eesti NSV Teaduste Akadeemia Emakeele Selts, 211–221.

Raiet, Erich 1966. Võõrsõnade kaju sõltuvus lähte- ja vahendajakeelest tänapäeva eesti kirjakeeles. Väitekiri filoloogiateaduste kandidaadi kraadi taotlemiseks. Tallinn: Eesti NSV Teaduste Akadeemia Keele ja Kirjanduse Instituut.

ÕS 2013 = Eesti õigekeelsussõnaraamat ÕS 2013. Toim. Maire Raadik. Koost. Tiiu Erelt, Tiina Leemets, Sirje Mäearu, Maire Raadik. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.